

Sociale en culturele vaardigheden

Het vermogen om effectief te kunnen leren, werken en leven met mensen van verschillende ethnische, sociale en culturele achtergronden.

Deze leerlijn biedt zicht op de ontwikkeling van leerlingen in sociale en culturele vaardigheden. Cultuur wordt hierbij in heel brede zin gedefinieerd: hoe mensen denken en doen en zich verhouden tot elkaar en de wereld om hen heen. Culturele verschillen kunnen heel divers van aard zijn: bijvoorbeeld in relatie tot leeftijd, taal, cognitieve of fysieke mogelijkheden, geslacht of gender, religie en ethniciteit.

Bij sociale en culturele vaardigheden gaat het vooral om:

- reflecteren op jezelf in relatie tot anderen,
- inlevingsvermogen en omgaan met verschillen
- intercultureel communiceren en handelen.

Leerinhouden	Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4		
	Indicatie: onderbouw po	Indicatie: middenbouw po	Indicatie: bovenbouw po	Indicatie: vo	Voorbeelden vmbo	Voorbeelden havo-vwo
Reflecteren op zichzelf in relatie tot anderen						
<i>De leerling:</i>						
<i>kan eigen gevoelens en opvattingen benoemen en hierop reflecteren.</i>	– kan op passende manieren praten, tekenen, spelen etc over eigen gevoelens en ideeën.	– kan op passende manieren uiting geven over eigen gevoelens en ideeën.	– kan reflecteren op en zich op gepaste wijze uiten over eigen gevoelens, opvattingen en talenten.	– kan reflecteren op en zich op gepaste wijze uiten over eigen gevoelens, opvattingen en talenten.	– tijdens samenwerkingsopdrachten eigen talenten inbrengen om samenwerking te verbeteren.	– aangeven welke gevolgen de Europese integratie heeft voor de Nederlandse cultuur en identiteit.
<i>is zich daarbij bewust van de eigen individuele en collectieve verantwoordelijkheid in een samenleving.</i>	– kan luisteren naar en praten over gevoelens, ideeën van anderen uit de eigen omgeving, en over thema's als wel of niet bij een groep horen, rekening houden met een ander etc. – kan andere kinderen helpen zich blij te voelen en bij een groep te horen.	– kan luisteren naar en praten over gevoelens en ideeën van anderen uit de bredere omgeving en kan overeenkomsten en verschillen tussen zichzelf en anderen hierin aangeven. – kan rekening houden met anderen in een groep.	– kan zich openstellen voor gevoelens en opvattingen van anderen (individuen of groepen) in de samenleving, en overeenkomsten en verschillen tussen zichzelf en anderen hierin aangeven. – kan een positieve bijdrage leveren in verschillende groepen waartoe hij/zij behoort.	– kan zich openstellen voor gevoelens en opvattingen van anderen (individuen of groepen) in de wereld, en positieve en negatieve aspecten hiervan benoemen. – kan aangeven welke behoeften leven in verschillende groepen en hoe hij/zij en anderen hieraan tegemoet kunnen komen.	– feedback geven aan groepsleden over andere meningen. – tijdens een (gesimuleerde) beroepssituatie of stage in een bedrijf omgaan met verschillen op basis van culturele achtergrond. – bij klantencontact rekening houden met interculturaliteit.	– uitleggen welke verschijnselen verband houden met toenemende of afnemende sociale cohesie in onze samenleving. – een relatie aangeven tussen de verzorgingsstaat en (on)gelijkheid tussen mensen.

Leerinhouden	Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4	
	Indicatie: onderbouw po	Indicatie: middenbouw po	Indicatie: bovenbouw po	Indicatie: vo	Voorbeelden vmbo

Inlevingsvermogen en omgaan met verschillen

De leerling:

<p><i>heeft kennis over cultuur en kan reflecteren op culturele verschillen.</i></p> <p><i>toont inlevingsvermogen en belangstelling voor anderen</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – praat over zichzelf, familie, gewoontes, vieringen etc en luistert naar anderen die hierover vertellen. – verkent en benoemt allerlei culturele voorwerpen of activiteiten uit de directe omgeving en ervaart dat deze kunnen verschillen met de eigen ervaring. – ervaart dat mensen op verschillende manieren tot een groep kunnen horen. – is nieuwsgierig naar ideeën en gedrag van andere leerlingen. 	<ul style="list-style-type: none"> – kan praten over en betekenis geven aan verschillende manieren van leven, kleden, vieren etc. – verkent en benoemt allerlei culturele voorwerpen, activiteiten en gebruiken uit de omgeving en vergelijkt deze met de eigen kennis en ervaring. – kan zich inleven in mensen uit een andere groep of cultuur. – is nieuwsgierig naar ideeën en ervaringen van andere leerlingen. 	<ul style="list-style-type: none"> – kan praten over en betekenis geven aan verschillende manieren van samenleven en werken. – verkent en benoemt allerlei culturele voorwerpen, activiteiten en gebruiken in het eigen land of in de wereld, vroeger en nu, en vergelijkt met de eigen kennis en ervaring en met elkaar. – kan zich verplaatsen in mensen uit een andere cultuur en zien welke kansen hier liggen voor de eigen cultuur. – heeft een open en positieve houding naar andere leerlingen. 	<ul style="list-style-type: none"> – kan zich uiten over diversiteit en andere culturen en hiervan voorbeelden geven. – onderzoekt culturele verschijnselen (materieel en immaterieel) vanuit eigen en andermans perspectief en kan verschillen benoemen vanuit (culturele of historische) context. – kan zich verplaatsen in mensen uit een andere cultuur en zien welke kansen hier liggen voor de eigen cultuur. – heeft een open en positieve houding naar anderen en respect voor verschillen. 	<ul style="list-style-type: none"> – bij stage passend kleden bij stageplek. – onderzoeken van verschillen tussen leven in de stad en op het platteland en hierop reflecteren. – subcultuur benoemen aan de hand van voorbeelden in de eigen omgeving en hiermee in contact komen. 	<ul style="list-style-type: none"> – open houding naar anderen toe en deze laten zien bij groepsopdrachten. – voorbeelden van sociale rechten en plichten die Nederlanders hebben en deze herleiding naar wetten en artikelen in de Grondwet. – zich verplaatsen in medeleerlingen uit andere culturen en kansen voor de eigen cultuur opzoeken.
---	---	--	---	---	---	---

Intercultureel communiceren en handelen

De leerling:

<p><i>kan gedragscodes in verschillende sociale situaties herkennen.</i></p> <p><i>kan constructief communiceren in verschillende sociale en culturele situaties.</i></p> <p><i>heeft respect en begrip voor andere visies, uitingen en gedragingen.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – is vriendelijk en beleefd in contact met anderen. – speelt en deelt met andere leerlingen en past indien nodig zijn gedrag aan aan dat van anderen. – begrijpt dat leerlingen of volwassenen een andere taal kunnen spreken dan hij/zijzelf. – accepteert dat anderen soms afwijkende ideeën of gedrag kunnen hebben dan hij/zijzelf. 	<ul style="list-style-type: none"> – weet wat voor gedrag verwacht wordt in verschillende situaties met andere leerlingen en volwassenen in de omgeving (bijv. groeten, aan tafel, bij feesten) en houdt hier rekening mee in eigen gedrag. – luistert naar en staat open voor anderen. – begrijpt dat woorden, gebaren, gedragingen een verschillende betekenis kunnen hebben voor mensen. 	<ul style="list-style-type: none"> – weet welk gedrag passend is in complexe situaties met (onbekende) volwassenen (bijv. bij bepaalde tradities, gebruik van formele of schriftelijke taal) en houdt hier rekening mee in eigen gedrag. – luistert naar en reageert op anderen vanuit begrip voor andere visies, uitingen en gedragingen. 	<ul style="list-style-type: none"> – weet wat voor gedrag passend is in complexe situaties met (onbekende) volwassenen (bijv. bij bepaalde tradities, gebruik van formele of schriftelijke taal) en houdt hier rekening mee in eigen gedrag. – luistert naar en reageert vanuit respect en begrip op anderen. – kan aspecten van communicatie benoemen die kunnen leiden tot begrip en onbegrip tussen culturen (hoor en wederhoor; vooroordelen en stereotypen). 	<ul style="list-style-type: none"> – passend gekleed en passend gedrag laten zien bij kennismaking voor een bijbaantje. – oriënteren op studie en loopbaan en daarover communiceren in verschillende situaties. – een respectmuur bouwen met inspirerende teksten, die door leerlingen op de stenen worden gezet. 	<ul style="list-style-type: none"> – onbegrip tussen culturen in de maatschappij verkennen en hiervoor oorzaken benoemen. – beschrijven wat de relatie is tussen een maatschappelijk vraagstuk/probleem en sociale ongelijkheid in de samenleving daarin benoemen.
--	--	--	--	--	--	--